

॥षष्ठमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयसंहितायां चतुर्थकाण्डे षष्ठमः प्रश्नः॥

अश्मन्नूर्जं पर्वते शिश्रियाणां वाते पर्जन्ये वरुणस्य शुष्मे। अद्ध्य ओषधीभ्यो वनस्पतिभ्योऽधि सम्भृतां तां न इषमूर्जं धत्त मरुतः सःरराणाः। अश्मंस्ते क्षुद्रमुं ते शुगृच्छतु यं द्विष्मः। समुद्रस्य त्वाऽवाकयाऽग्ने परि व्ययामसि। पावको अस्मभ्यं शिवो भव। हिमस्य त्वा जरायुणाऽग्ने परि व्ययामसि। पावको अस्मभ्यं शिवो भव। उप (१)

ज्मन्नुप वेतसेऽवत्तरं नदीष्व। अग्ने पित्तमपामसि। मण्डूकि ताभिरा गंहि सेमं नो यज्ञम्। पावकवर्णं शिवं कृधि। पावक आ चितयन्त्या कृपा। क्षामन्नुरुच उपसो न भानुना। तूर्वन्न यामन्नेतशस्य नू रण आ यो घृणे। न तत्प्राणो अजरः। अग्ने पावक रोचिषा मन्द्रया देव जिह्या। आ देवान् (२)

वक्षि यक्षि च। स नः पावक दीदिवोऽग्ने देवा इहा वह। उप यज्ञं हविश्च नः। अपामिदं न्ययनं समुद्रस्य निवेशनम्। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यं शिवो भव। नमस्ते हरसे शोचिषे नमस्ते अस्त्वर्चिषे। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यं शिवो भव। नृपदे वड- (३)

प्सुपदे वड्नसदे वड्नरहिपदे वट्थ्सुर्विदे वट। ये देवा देवानां यज्ञियां यज्ञियांनां संवत्सरीणमुप भागमासते। अहुतादौ हविषो यज्ञे अस्मिन्स्वयं जुहुध्वं मधुनो घृतस्य। ये देवा देवेष्वधि देवत्वमायन् ये ब्रह्मणः पुरएतारो अस्य। येभ्यो नते पर्वते धाम किं चन न ते दिवो न पृथिव्या अधि सुषुं प्राणदा (४)

अपानदा व्यानदाश्चक्षुर्दा वर्चोदा वरिवोदाः। अन्यं ते अस्मत्तपन्तु हेतयः पावको अस्मभ्यं शिवो भव। अग्निस्तिग्मेन शोचिषा यःसद्विश्चं न्यत्रिणम्। अग्निर्नो वःसते रयिम्। सैनानीकेन सुविदत्रो अस्मे यष्टा देवा आर्यजिष्ठः स्वस्ति। अदब्धो गोपा उत नः परस्पा अग्ने द्युमदुत रेवर्दिदीहि॥ (५)

उप देवान् वद्ग्राणदाश्चतुश्चत्वारिंशच्च॥५॥

[१]

य इमा विश्वा भुवनानि जुह्वदृषिरुहोता निषसादा पिता नः। स आशिषा ब्रविणमिच्छमानः परमच्छदो वर् आ विवेश। विश्वकर्मा मनसा यद्विहाया धाता विधाता

परमोत सन्दृक्। तेषामिष्टानि समिषा मन्दन्ति यत्र सप्तर्षीन्पर एकमाहुः। यो नः पिता जनिता यो विधाता यो नः सतो अभ्या सञ्जजान। (६)

यो देवानां नामधा एक एव तस्मिन् भुवना यन्त्यन्या। त आयजन्त द्रविणं समस्मा ऋषयः पूर्वं जरितारो न भूना। असूर्ता सूर्ता रजसो विमाने ये भूतानि समकृण्वन्निमानि। न तं विदाथ य इदं जजानान्यद्युष्माकमन्तरं भवाति। नीहारेण प्रावृता जल्प्या चासुतुप उक्थशासंश्चरन्ति। परो दिवा पर एना (७)

पृथिव्या परो देवेभिरसुरैर्गुहा यत्। कः स्विद्वर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। तमिद्वर्भं प्रथमं दध्र आपो यत्र देवाः समगच्छन्त विश्वे। अजस्य नाभावध्येकमर्पितं यस्मिन्निदं विश्वं भुवनमधि श्रितम्। विश्वकर्मा ह्यजनिष्ट देव आदिद्वन्द्वो अभवद्वितीयः। तृतीयः पिता जनितापधीना- (८)

मुपां गर्भं व्यदधात्पुरुत्रा। चक्षुषः पिता मनसा हि धीरो घृतमेने अजनुन्नमाने। यदेदन्ता अददहन्त पूर्व आदिद्यावापृथिवी अप्रथेताम्। विश्वतश्चक्षुरुत विश्वतोमुखो विश्वतोहस्त उत विश्वतस्पात्। सं बाहुभ्यां नमति सम्पतत्रैर्द्यावापृथिवी जनयन्देव एकः। किः स्विदासीदधिष्ठानमारम्भणं कतमथ्स्वित्किमासीत्। यदी भूमिं जनयन्- (९)

विश्वकर्मा वि द्यामौर्णोन्महिना विश्वचक्षाः। किः स्विद्वनं क उ स वृक्ष आसीद्यतो द्यावापृथिवी निष्टतक्षुः। मनीषिणो मनसा पृच्छतेदु तद्यदध्यतिष्ठद्भुवनानि धारयन्। या ते धामानि परमाणि यावमा या मध्यमा विश्वकर्मन्नुतेमा। शिक्षा सखिभ्यो हविषि स्वधावः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः। वाचस्पतिं विश्वकर्माणमृतये (१०)

मनोयुजं वाजं अद्या हुवेम। स नो नेदिष्टा हवनानि जोषते विश्वशम्भूरवसे साधुकर्मा। विश्वकर्मन् हविषां वावृधानः स्वयं यजस्व तनुवं जुषाणः। मुह्यन्त्वन्ये अभितः सपत्ना इहास्माकं मघवां सूरिरस्तु। विश्वकर्मन् हविषा वर्धनेन त्रातारमिन्द्रमकृणोरवध्यम्। तस्मै विशः समनमन्त पूर्वीरयमुग्रो विहव्यो यथाऽसत्। समुद्राय वयुनाय सिन्धूनां पतये नमः। नदीनां सर्वासां पित्रे जुहुता विश्वकर्मणे विश्वाहामर्त्यं हविः॥ (११)

उदै॒नमु॒त्तरां॑ न॒याग्रे॑ घृ॒तेनाहु॑त। रा॒यस्पोषे॑ण॒ स॒ सृ॒ज प्र॒जया॑ च॒ धने॑न च। इन्द्रे॑म॒
प्र॒तरां॑ कृ॒धि स॒जा॒ताना॑म॒सद्व॒शी। स॒मेन॑ व॒र्वसा॑ सृ॒ज दे॒वेभ्यो॑ भा॒गधा॑ अ॒सत्। यस्य॑ कु॒र्मो
हृ॒विर्गृ॑हे॒ तम॑ग्रे॒ वर्ध॑या॒ त्वम्। तस्मै॑ दे॒वा अ॒धि ब्र॑व॒न्नयं॑ च॒ ब्रह्म॑ण॒स्पतिः॑। उ॒दु त्वा॒ विश्वे॑
दे॒वा (१२)

अ॒ग्रे भ॑र॒न्तु चि॒त्तिभिः॑। स नो॑ भ॒व शि॒वत॑मः सु॒प्रती॑को वि॒भाव॑सुः। प॒ञ्च दि॒शो
दै॒वीर्य॑ज्ञम॒वन्तु॑ दे॒वीर॒पाम॑तिं दु॒र्मतिं॑ बा॒धमा॑नाः। रा॒यस्पोषे॑ य॒ज्ञप॑तिमा॒भज॑न्तीः। रा॒यस्पोषे॑
अ॒धि य॒ज्ञो अ॒स्था॒त्समि॑द्धे अ॒ग्राव॑धि॒ माम॑हा॒नः। उ॒क्थ॑प॒त्र ई॒ड्यो गृ॒भीत॑स्त॒प्तं घ॒र्म
प॑रि॒गृह्या॑यजन्त। ऊ॒र्जा य॒द्यज्ञ॑मश॒मन्त॑ दे॒वा दै॒व्याय॑ ध॒त्रे जो॑ष्ट्र॑। दे॒वश्रीः॑ श्रीम॑णाः
श॒तप॑याः (१३)

प॑रि॒गृह्यं॑ दे॒वा य॒ज्ञमा॑यन्। सू॒र्यर॑श्मि॒रुह॑रि॒केशः॑ पु॒रस्ता॑त्स॒विता॒ ज्योति॑रु॒दया॑
अ॒ज॒स्रम्। तस्य॑ पू॒षा प्र॑स॒वं या॑ति दे॒वः स॒म्पश्य॑न्वि॒श्वा भु॑व॒नानि॑ गो॒पाः। दे॒वा दे॒वेभ्यो॑
अ॒ध्वर्य॑न्तो॒ अस्थु॑र्वी॒त॒ श॑मि॒त्रे श॑मि॒ता य॒जध्वै॑। तु॒रीयो॑ य॒ज्ञो य॒त्र ह॒व्यमे॑ति॒ ततः॑ पा॒वका॑
आ॒शिषो॑ नो जुष॒न्ताम्। वि॒मानं॑ ए॒ष दि॒वो म॒र्ध्य आ॑स्त आ॒पप्रि॑वा॒न्नोद॑सी अ॒न्तरि॑क्षम्। स
वि॒श्वाची॑र॒भि (१४)

च॑ष्टे घृ॒ताची॑रन्त॒रा पू॒र्वम॑प॒रं च॑ के॒तुम्। उ॒क्षा सं॑मु॒द्रो अ॑रू॒णः सु॑पर्णः पू॒र्वस्य॑ योनिं
पि॒तुरा॑ वि॒वेश। म॒र्ध्ये दि॒वो नि॑हि॒तः पृ॒श्नि॒रश्मा॑ वि च॒क्रमे॑ र॒जसः॑ पा॒त्यन्तौ॑। इन्द्रं॑ वि॒श्वा
अ॒वीवृ॑ध॒न्त्समु॑द्रव्यच॒सं गि॑रः। र॒थीत॑म॒ रथी॑नां वा॒जा॒ना॒ स॒त्पतिं॑ प॒तिम्। सु॒म्रहू॑र्य॒ज्ञो
दे॒वा आ॑ च॒ वक्ष॑द्य॒क्षद॒ग्निदे॒वो दे॒वा आ॑ च॒ वक्ष॑त॒ वा॒जस्य॑ मा प्र॒सवे॑नो॒द्ग्राभे॑णोद॒ग्रभी॑त्।
अथा॑ स॒पत्ना॑ इन्द्रो॑ मे नि॒ग्राभे॑णाध॒रा अ॒कः। उ॒द्ग्राभं॑ च॒ नि॒ग्राभं॑ च॒ ब्रह्म॑ दे॒वा अ॒वीवृ॑धन्।
अथा॑ स॒पत्नानि॑न्द्रा॒ग्नी मे॑ वि॒षूची॑ना॒न्यस्य॑ताम्॥ (१५)

दे॒वाः श॒तप॑या॒ अ॒भि वा॑ज॒स्य प॒ङ्क्ति॑र॒शति॑श्च॥ [३]

आ॒शुः शि॒शानो॑ वृ॒षभो॑ न यु॒ध्मो घ॑नाघ॒नः क्षो॑भ॒णश्च॑र॒षणी॑नाम्। स॒ङ्कन्द॑नोऽनि॒मिष॑
ए॒कवी॑रः श॒त॒ सेना॑ अ॒जय॑त्सा॒कमि॑न्द्रः। स॒ङ्कन्द॑ने॒नानि॑मि॒षेण॑ जि॒ष्णुना॑ यु॒त्कारे॑ण॒
दु॒श्चव॑नेन॒ धृष्णु॑ना॒। तदि॑न्द्रे॒ण ज॑यत॒ तत्स॑ह॒ध्वं यु॒धो न॑र॒ इपु॑ह॒स्तेन॑ वृ॒ष्णा। स॒ इपु॑ह॒स्तेः
स नि॑ष॒ङ्गिभि॑र्व॒शी स॒ऽस्र॑ष्टा स॒ युध॑ इन्द्रो॑ ग॒णेन॑। स॒ऽसृ॑ष्टि॒जि॒त्सोम॑पा बा॒हुश॑र्ध्व॒ध्वध॑न्वा
प्र॒तिहि॑ताभि॒रस्ता॑। बृ॒हस्प॑ते॒ परि॑ दी॒या (१६)

रथेन रक्षोहामित्राः अपबाधमानः। प्रभञ्जन्त्यसेनाः प्रमृणो युधा जयन्तस्माकमेध्यविता
रथानाम्। गोत्रभिदं गोविदं वज्रबाहुं जयन्तमज्मं प्रमृणन्तमोजसा। इमं संजाता अनु
वीरयध्वमिन्द्रः सखायोऽनु सः रभध्वम्। बलविज्ञायः स्थविरः प्रवीरः सहस्वान् वाजी
सहमान उग्रः। अभिवीरो अभिसत्वा सहोजा जैत्रमिन्द्र रथमा तिष्ठ गोवित्। अभि गोत्राणि
सहसा गाहमानोऽदायो (१७)

वीरः शतमन्युरिन्द्रः। दुश्श्रवणः पृतनाषाडयुध्योऽस्माकं सेना अवतु प्र युत्सु। इन्द्र
आसां नेता बृहस्पतिर्दक्षिणा यज्ञः पुर एतु सोमः। देवसेनानामभिभञ्जतीनां जयन्तीनां
मरुतो यन्त्वग्रे। इन्द्रस्य वृष्णो वरुणस्य राज्ञ आदित्यानां मरुताः शर्ध उग्रम्। महामनसां
भुवनच्यवानां घोषो देवानां जयतामुदस्थात्। अस्माकमिन्द्रः समृतेषु ध्वजेष्वस्माकं या
इषवस्ता जयन्तु। (१८)

अस्माकं वीरा उत्तरे भवन्त्वस्मानु देवा अवता हवेषु। उद्धर्षय मघवन्नायुधान्युत्सत्वंनां
मामकानां महासि। उद्धृत्रहन्वाजिनां वाजिनान्युद्रथानां जयतामेतु घोषः। उप प्रेत
जयता नरः स्थिरा वः सन्तु बाहवः। इन्द्रो वः शर्म यच्छत्वनाधृष्या यथासंथा अवसृष्टा
परा पत शरव्ये ब्रह्मसंशिता। गच्छामित्रान् (१९)

विंश मैषां कं चनोच्छिषः। मर्माणि ते वर्मभिश्छादयामि सोमस्त्वा राजामृतेनाभि
वस्ताम्। उरोर्वरीयो वरिवस्ते अस्तु जयन्तं त्वामनु मदन्तु देवाः। यत्र बाणाः सम्पतन्ति
कुमारा विशिखा इवा इन्द्रो नस्तत्र वृत्रहा विश्वाहा शर्म यच्छतु॥ (२०)

दीया दायो जयन्त्वमित्रान् चत्वारिंशच्च॥५॥

[४]

प्राचीमनु प्रदिशं प्रेहि विद्वानग्रेरग्रे पुरो अग्निर्भवेह। विश्वा आशा दीद्यानो वि भाह्यूजं
नो धेहि द्विपदे चतुष्पदे। क्रमध्वमग्निना नाकमुख्यं हस्तेषु बिभ्रतः। दिवः पृष्ठं सुवर्गत्वा
मिश्रा देवेभिराद्धम्। पृथिव्या अहमुदन्तरिक्षमारुहमन्तरिक्षादिवमारुहम्। दिवो नाकस्य
पृष्ठाथसुवर्ज्योतिरगा- (२१)

महम्। सुवर्यन्तो नापेक्षन्त आ द्याः रोहन्ति रोदसी। यज्ञं ये विश्वतोधारं
सुविद्वांसो वितेनिरे। अग्रे प्रेहि प्रथमो दैवयतां चक्षुर्देवानामुत मर्त्यानाम्। इयंक्षमाणा
भृगुभिः सजोषाः सुवर्यन्तु यजमानाः स्वस्ति। नक्तोषासा समनसा विरूपे धापयेंते

शिशुमेकः समीची। द्यावा क्षामा रुक्मो अन्तर्विभाति देवा अग्निं धारयन्द्रविणोदाः। अग्रे सहस्राक्ष (२२)

शतमूर्धञ्छृतं तै प्राणाः सहस्रमपानाः। त्वः साहस्रस्य राय ईशिषे तस्मै ते विधेम वाजाय स्वाहा। सुपर्णोऽसि गरुत्मान्पृथिव्याः सीद पृष्ठे पृथिव्याः सीद भासाऽन्तरिक्षमा पृण ज्योतिषा दिवमुत्तभान् तेजसा दिश उदृह। आजुहानः सुप्रतीकः पुरस्तादग्रे स्वां योनिमा सीद साध्या। अस्मिन्सुधस्थे अध्युत्तरस्मिन्विश्वे देवा (२३)

यजमानश्च सीदत। प्रेद्धां अग्रे दीदिहि पुरो नोऽजस्रया सूर्या यविष्ठा। त्वाः शश्वन्त उपं यन्ति वाजाः। विधेम ते परमे जन्मन्नग्रे विधेम स्तोमैरवरै सुधस्थै। यस्माद्योनेरुदारिथा यजे तं प्र त्वे हवीःषि जुहुरे समिद्धे। ताः संवितुर्वरेण्यस्य चित्रामाहं वृणे सुमतिं विश्वजन्याम्। यामस्य कण्वो अदुहत्प्रपीनाः सहस्रधारां (२४)

पर्यसा महीं गाम्। सप्त तै अग्रे समिधः सप्त जिह्वाः सप्तरषयः सप्त धाम प्रियाणि। सप्त होत्राः सप्था त्वां यजन्ति सप्त योनीरा पृणस्वा घृतेन। ईदङ्वाऽन्यादङ्वाऽतादङ्वा प्रतिदङ्वा मितश्च सं मितश्च सभराः। शुक्रज्योतिश्च चित्रज्योतिश्च सत्यज्योतिश्च ज्योतिष्माश्च सत्यश्चर्तपाश्चात्यःहाः। (२५)

ऋतजिच्च सत्यजिच्च सेनजिच्च सुषेणश्चान्त्यमित्रश्च दूरेअमित्रश्च गुणः। ऋतश्च सत्यश्च ध्रुवश्च धरुणश्च धर्ता च विधर्ता च विधारयः। ईदक्षास एतादक्षास ऊ षु णः सदक्षासः प्रतिसदक्षास एतन। मितासश्च सं मितासश्च न ऊतये सभरसो मरुतो यज्ञे अस्मिन्निन्द्रं देवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मानो यथेन्द्रं देवीर्विशो मरुतोऽनुवर्त्मान एवमिमं यजमानं देवीश्च विशो मानुषीश्चानुवर्त्मानो भवन्तु॥ (२६)

अगाः सहस्राक्ष देवाः सहस्रधारामत्यःहा अनुवर्त्मानः षोडश च॥६॥ [५]

जीमूतस्येव भवति प्रतीकं यद्वर्मी याति समदामुपस्थै। अनाविद्धया तनुवां जय त्वः स त्वा वर्मणो महिमा पिपर्तु। धन्वंना गा धन्वंनाऽऽजिं जयेम धन्वंना तीव्राः समदो जयेम। धनुः शत्रौरपकामं कृणोति धन्वंना सर्वाः प्रदिशो जयेम। वक्ष्यन्तीवेदा गनीगन्ति कर्णं प्रियः सखायं परिषस्वजाना। योषैव शिङ्गे वितताधि धन्वञ् (२७)

ज्या इयः समने पारयन्ती। ते आचरन्ती समनेव योषां मातेवं पुत्रं बिभृतामुपस्थै।

अप॑ शत्रून् विध्यता॑ संविदाने आर्त्ता इमे विष्फुरन्ती॑ अ॒मित्रान्। ब॒ह्वीनां पि॒ता ब॒हुर॑स्य
पु॒त्रश्चि॒श्वा कृ॑णोति॒ सम॑नाव॒गत्य॑। इ॒षुधिः स॒ङ्काः पृ॑त॒नाश्च॑ सर्वाः पृ॒ष्ठे नि॑न॒द्धो ज॑यति॒ प्रसू॑तः।
रथे॑ तिष्ठन्नयति वा॒जिनः॑ पु॒रो यत्र॑यत्र का॒मय॑ते सुषा॒रथिः। अ॒भीशू॑नां म॒हिमा॑नं (२८)

प॒नाय॑त॒ मनः॑ प॒श्चादनु॑ यच्छन्ति र॒श्मयः॑। ती॒ब्रान्योषा॑न्कृ॒ण्वते॑ वृष॒पाण॑योऽश्वा॒ रथे॑भिः
स॒ह वा॒जय॑न्तः। अ॒वक्रा॑मन्तः प्र॒पदै॑र॒मित्रा॑न्क्षि॒णन्ति॑ शत्रू॒रन॑प॒व्यय॑न्तः। र॒थवा॑ह॒नं
ह॒विर॑स्य॒ नाम॑ यत्राऽऽयु॒धं नि॑हि॒तम॑स्य॒ वर्म॑। तत्रा॑ रथ॒मुप॑ श॒ग्मं स॑दे॒म वि॒श्वाहा॑ व॒यं
सु॑म॒नस्य॑मा॒नाः। स्वा॒दुष॑स॒दः पि॑त॒रो व॑यो॒धाः कृ॑च्छ्रे॒श्रितः॑ श॒क्तीव॑न्तो ग॒भीराः॑। चि॒त्रसे॑ना
इ॒षुब॑ला॒ अमृ॑ध्राः स॒तोर्वी॑रा उ॒रवो॑ ब्रा॒तसा॑हाः। ब्राह्म॑णासः (२९)

पि॒तरः॑ सोम्या॑सः शि॒वे नो॒ द्यावा॑पृथि॒वी अ॑ने॒हसा॑। पू॒षा नः॑ पा॒तु दुरि॑ताद॒तावृ॑धो र॒क्षा
मा॒कि॒र्नो अ॒घश॑स ई॒शत॑। सु॒प॒र्णं व॑स्ते मृ॒गो अ॑स्या॒ दन्तो॑ गो॒भिः स॒न्नद्धा॑ प॒तति॑ प्रसू॒ता।
यत्रा॑ नरः॒ सं च॑ वि च॒ द्रव॑न्ति॒ तत्रा॑स्मभ्य॒मिष॑वः शर्म॒ यः स॒न्। ऋ॒जीते॑ परि॒ वृद्धि॑ नोऽश्मा॑
भव॑तु नस्त॒नूः। सोमो॑ अ॒र्धं ब्र॑वीतु नोऽदि॒तिः (३०)

शर्म॑ यच्छतु। आ ज॒ङ्घन्ति॑ सान्वे॒षां ज॒घना॑सु॒ उप॑ जिघ्रते। अ॒श्वाज॑नि॒ प्रचे॑त॒सो-
ऽश्वा॑न्त्स॒मत्सु॑ चोदय। अ॒हि॒रिव॑ भो॒गैः पर्य॑ति बा॒हुं ज्या॑या॒ हेति॑ परि॒बाध॑मानः। ह॒स्तघ्नो॑ वि॒श्वा
व॒युना॑नि वि॒द्वान्पुमा॑न्पुमा॑सु॒ परि॑ पा॒तु वि॒श्वतः॑। व॒नस्प॑ते वी॒ड्यङ्गो॑ हि भू॒या अ॒स्मत्स॑खा
प्र॒तर॑णः सु॒वीरः॑। गो॒भिः स॒न्नद्धो॑ अ॒सि वी॒डय॑स्वा॒स्थाता॑ ते॒ जय॑तु जे॒त्वानि॑। दि॒वः पृ॑थि॒व्याः
पर्यो॑- (३१)

ज॒ उ॒द्धृतं॑ व॒नस्प॑तिभ्यः पर्या॒भृत॑सु॒ सहः॑। अ॒पामो॑ज्मानं॒ परि॑ गो॒भिरा॑वृ॒तमि॒न्द्रस्य॑ वज्रं
ह॒विषा॑ रथं॒ यज॑। इन्द्र॑स्य॒ वज्रो॑ म॒रुता॑म॒नीकं॑ मि॒त्रस्य॑ ग॒र्भो वरु॑णस्य॒ नाभिः॑। से॒मां नो॑
ह॒व्यदा॑तिं जुषा॒णो दे॒वं रथ॑ प्र॒ति ह॒व्या गृ॑भाय। उ॒प॑ श्वा॒सय॑ पृथि॒वीमु॑त द्यां पु॒रुत्रा॑ ते
म॒नुतां॑ वि॒ष्टितं॑ जग॑त। स दु॒न्दुभे॑ स॒जूरि॑न्द्रेण दे॒वैर्दू॑राद् (३२)

द॒वीयो॑ अप॒ सेध॑ शत्रून्। आ क्र॑न्दय॒ बल॑मो॒जो न॒ आ धा॑ नि ष्ट॒निहि॑ दुरि॒ता बा॑ध॒मानः॑।
अप॑ प्रोथ दु॒न्दुभे॑ दु॒च्छुना॑ इ॒त इन्द्र॑स्य मु॒ष्टिर॑सि वी॒डय॑स्वा। आऽमू॑र॒ज प्र॒त्याव॑र्तये॒माः
के॒तुम॑द्दु॒भिर्वा॑वदीति। स॒मश्व॑पर्णा॒श्चर॑न्ति नो॒ नरो॑ऽस्माकं॒ मिन्द्र॑ र॒थिनो॑ जयन्तु॥ (३३)

यदक्रन्दः प्रथमं जायमान उद्यन्त्समुद्रादुत वा पुरीषात्। श्येनस्य पक्षा हरिणस्य बाहू उपस्तुत्यं महिं जातं तै अर्वन्न। यमेनं दत्तं त्रित एनमायुनगिन्द्र एणं प्रथमो अध्यतिष्ठत्। गन्धर्वो अस्य रशनामगृभ्णात्सूरादश्वं वसवो निरतष्ट। असिं यमो अस्यादित्यो अर्वन्नसिं त्रितो गुह्येन व्रतेन। असिं सोमेन समया विपृक्त - (३४)

आहुस्ते त्रीणि दिवि बन्धनानि। त्रीणि त आहुर्दिवि बन्धनानि त्रीण्यप्सु त्रीण्यन्तः समुद्रे। उतेवं मे वरुणश्छन्त्स्यर्वन् यत्रां त आहुः परमं जनित्रम्। इमा तै वाजिन्नवमार्जनानीमा शफानाः सन्तुर्निधाना। अत्रां ते भद्रा रशना अपश्यमृतस्य या अभिरक्षन्ति गोपाः। आत्मानं ते मनसाऽऽरादजानामवो दिवा (३५)

पतयन्तं पतङ्गम्। शिरो अपश्यं पृथिभिः सुगेभिररेणुभिर्जेहमानं पतत्रि। अत्रां ते रूपमुत्तममपश्यं जिगीषमाणमिष आ पदे गोः। यदा ते मर्तो अनु भोगमानडादिद्वसिष्ठ ओषधीरजीगः। अनु त्वा रथो अनु मर्यो अर्वन्ननु गावोऽनु भगः कनीनाम्। अनु व्रातासस्तवं सुख्यमीयुरनु देवा ममिरे वीर्यं (३६)

ते। हिरण्यशृङ्गोऽयो अस्य पादा मनोजवा अवर् इन्द्र आसीत्। देवा इदंस्य हविरद्यमायन् यो अर्वन्तं प्रथमो अध्यतिष्ठत्। ईर्मान्तासः सिलिकमध्यमासः सः शूरणासो दिव्यासो अत्याः। हः सा इव श्रेणिशो यतन्ते यदाक्षिषुर्दिव्यमज्ममश्वः। तव शरीरं पतयिष्ववन्तव चित्तं वात इव धर्जीमान्। तव शृङ्गाणि विष्टिता पुरुत्रारण्येषु जर्भुराणा चरन्ति। उप (३७)

प्रागाच्छसनं वाज्यर्वा देवद्रीचा मनसा दीध्यानः। अजः पुरो नीयते नाभिरस्यानु पश्चात्कुवयो यन्ति रेभाः। उप प्रागात्परमं यत्सधस्थमर्वाः अच्छा पितरं मातरं च। अद्या देवां जुष्टतमो हि गुम्या अथा शास्ते दाशुषे वार्याणि॥ (३८)

विपृक्तो दिवा वीर्यमुपेकान्नचत्वारिंशच्च॥५॥

[७]

मा नो मित्रो वरुणो अर्यमाऽऽयुरिन्द्रं ऋभुक्षा मरुतः परिं ख्यन्। यद्वाजिनो देवजातस्य सप्तैः प्रवक्ष्यामो विदथे वीर्याणि। यन्निर्णिजा रेक्णांसा प्रावृतस्य रातिं गृभीतां मुखतो नयन्ति। सुप्राङ्जो मेम्यद्विष्वरूप इन्द्रापूष्णोः प्रियमप्येति पार्थः। एष च्छागः पुरो

अश्वेन वाजिनां पूष्णो भागो नीयते विश्वदेव्यः। अभिप्रियं यत्पुंगुडाशमर्वता त्वष्टे- (३९)

देनं सौश्रवसाय जिन्वति। यद्धविष्यमृतुशो देव्यानां त्रिर्मानुषाः पर्यश्वं नयन्ति। अत्रा पूष्णः प्रथमो भाग एति यज्ञं देवेभ्यः प्रतिवेदयन्नजः। होताऽध्वर्युरावया अग्निमिन्धो ग्रावग्राभ उत शऽस्ता सुविप्रः। तेनं यज्ञेन स्वरं कृतेन स्विष्टेन वक्षणा आ पृणध्वम्। यूपव्रस्का उत ये यूपवाहाश्चपालं ये अश्वयूपाय तक्षति। ये चार्वते पचनं सम्भरन्त्युतो (४०)

तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु। उप प्रागांश्सुमन्मेऽधायि मन्मं देवानामाशा उप वीतपृष्ठः। अन्वेनं विप्रा ऋषयो मदन्ति देवानां पुष्टे चक्रमा सुबन्धुम्। यद्वाजिनो दामं सन्दानमर्वतो या शीर्षण्यां रशना रञ्जुरस्य। यद्वा घाऽस्य प्रभृतमास्ये तृणं सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। यदश्वस्य ऋविषो (४१)

मक्षिकाश यद्वा स्वरो स्वधितौ रिप्तमस्ति। यद्धस्तयोः शमितुर्यन्नखेषु सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। यदूर्ध्वमुदरस्यापवाति य आमस्यं ऋविषो गन्धो अस्ति। सुकृता तच्छमितारः कृण्वन्तुत मेधं शृतपाकं पचन्तु। यत्ते गात्रादग्निना पच्यमानादभि शूलं निहतस्यावधावति। मा तद्व्यामा श्रिषन्मा तृणेषु देवेभ्यस्तदुशब्धौ रातमस्तु॥ (४२)

इदुतो ऋविषः श्रिषन्मा च॥४॥

[८]

ये वाजिनं परिपश्यन्ति पक्वं य ईमाहुः सुरभिर्निरहुरेति। ये चार्वतो मासभिक्षामुपासत उतो तेषामभिगूर्तिर्न इन्वतु। यन्नीक्षणं माऽस्पचन्या उखाया या पात्राणि यूष्ण आसेचनानि। ऊष्मण्यापिधानां चरूणामङ्गाः सूनाः परि भूषन्त्यश्वम्। निक्रमणं निषदनं विवर्तनं यच्च पङ्क्तिशमर्वतः। यच्च पपौ यच्च घासिं (४३)

जघास सर्वा ता ते अपि देवेष्वस्तु। मा त्वाऽग्निर्ध्वनयिद्धूमगन्धिर्मोखा भ्राजन्त्यभि विक्त जग्निः। इष्टं वीतमभिगूर्तिं वर्षद्वृतं तं देवासः प्रति गृभ्णन्त्यश्वम्। यदश्वाय वास उपस्तृणन्त्यधीवासं या हिरण्यान्यस्मै। सन्दानमर्वन्तं पङ्क्तिं प्रिया देवेष्वेवा यामयन्ति। यत्ते सादे महसा शूकृतस्य पार्ष्णिंया वा कशंया (४४)

वा तुतोदं। सुचेव ता हविषो अध्वरेषु सर्वा ता ते ब्रह्मणा सूदयामि। चतुस्त्रिंशद्वाजिनो देवबन्धोर्वङ्गीरश्वस्य स्वधितिः समेति। अच्छिद्वा गात्रा वयुना कृणोत परुष्पररनुघुष्या वि

शस्त। एकस्त्वष्टुरश्वस्या विशस्ता द्वा यन्तारा भवतस्तथर्तुः। या ते गात्राणामृतुथा कृणोमि ताता पिण्डानां प्र जुहोम्यग्नौ। मा त्वा तपत् (४५)

प्रिय आत्माऽपियन्तं मा स्वधितिस्तनुव आ तिष्ठिपत्ते। मा ते गृध्रविशस्ताऽतिहाय छिद्रा गात्राण्यसिना मिथू कः। न वा उ वेतन्म्रियसे न रिष्यसि देवाः इदैषि पृथिभिः सुगेभिः। हरी ते युञ्जा पृषती अभूतामुपास्थाद्वाजी धुरि रासंभस्या। सुगव्यं नो वाजी स्वश्वियं पुंसः पुत्राः उत विश्वापुषः रयिम्। अनागास्त्वं नो अदितिः कृणोतु क्षत्रं नो अश्वौ वनताः हविष्मान्॥ (४६)

घासि कशया तपद्रयिं नवं च॥४॥ [९]

अश्मन् य इमोदेनमाशुः प्राची जीमूतस्य यदक्रन्दो मा नो मित्रो ये वाजिनं नवं॥९॥

अश्मन्मनोयुजं प्राचीमनु शर्म यच्छतु तेषामभिर्गतिः पद्वत्वारिःशत्॥४६॥

अश्मन् हविष्मान्॥

हरिः ॐ॥

॥कृष्ण-यजुर्वेदीय-तैत्तिरीय-संहितायां चतुर्थकाण्डे षष्ठः प्रश्नः समाप्तः॥४-६॥